

περίοδος άφτίς βρήκανε πώς άνεβάνουνε και κατεβαίνουνε τὰ νερά τῆς Κασπίας θάλασσης. Ἡ λίμνη άφτή μὴν έχοντας πού νά ξεχύνει τὰ νερά της, μιλάζει ένα φυσικό, γιγαντινόν βροχόμετρο. Δὲ θυμίζουνε άραγεσ οί περίοδος άφτίς, τὸ ιστορικό όνειρο τοῦ Φαραώ με τίς 7 κ' 7 άγελάδες και τήν ἐξήγηση πού ἔδωσε ὁ Ἰωσήφ;

Ἄφτὸ τέλος πού λέμε καιρὸ στάση δὲν έχει. Κυλά σὲ άένκη ροή, βρίσκεται σὲ άδιάκοπο γίνε. Ὁ προσεχτικός άναγνώστης θά κατάρχει πὸς άφτὸ δά θελήσαμε νά δείξουμε ἰδῶ. Οί λίγες άφτίς γραμμὲς άλλο σκοπὸ δὲν εἶχανε.

Ἄνάλυση τέλεια γιὰ τὸν καιρὸ και γιὰ τὰ κλίματῃ θ' άπειτοῦσε βιβλίον άλάκαιρο.

Τί ἐπιρροή έχει τὸ κλίμα στὸν άνθρωπο, στίς άθρώπινες διαάδες, ἴστίς φυλές θά χρειάζουταν εἰδιαιτέρη έργασία γιὰ νά τὸ δείξει.

Τί ἐπίδραση έχει στὸν άρρωστο θά τὸ διούμωσ' ένα άλλο μέρος.

Ἰούλιον, 1906.

ΦΩΤΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ
για ρός.

ΒΑΙΔΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΣΤΟ ΒΑΡΟΥΝΑ

(Ργβ. β. 85.)

* Ὑμνος μεγάλος και γλυκός και τρισάβθος θά ψάλλει
Τὸ βασιλῆά τ, Βάρουνα τὸν πολυξκουσμένον,
Ποῦ γιὰ τὸν ἥλιον άπλωσε τὴ Γῆς, και ὡς ὁ σφάχτης
Ἔνα τομάρι δαμκλιού τάπλωνει τευτωμένο,
Κ' ἔστησε τὸ στερίωμα πάνουθε άπό τὰ δάση,
Κ' ἔδωσε γνώση στὲς καρδιές, γάλα στὲς άγελάδες,
Γοργόνη στάτια κ' ἔβαλε στὸν οὐρανὸ τὸν ἥλιον,
Τῆ στία στὸν κόρφο τῶν νερῶν, τὸ Σώμα στὰ χερσάκια. (1)
Και τὸ πηδάρι τῶν γενεῶν άνάποδα γυρμένο
Ὁ βασιλῆας ὁ Βάρουνας τῶν ζωντανῶν ὁ άφέντης
Ἀπόλυτος στὸν οὐρανὸ, στή γῆς και στὸν άέρα
Ποιτίζει άφτὸς τοὺς κότμου; και τὰ σπυρτὰ ἢ βροχὴ του
Βρέχει τὰ χῶματα τῆς γῆς, βρέχει και τὸν άέρα,
Σάν τάρμαγμα τῶν σύγγενων ὁ βασιλῆας; ποιήσαι,
Και τότες νύνει τὰ βουνά κατάρμαυρη κατάρμα.
Ποῦ οί δυναμόχεροί ἦσαν, οί Ἄνέμοι, τῆνε λυώνουν.
Και τοῦ θεοῦ τοῦ Βάρουνα τοῦ πολυξκουσμένου
Τὸ ὄμα τὸ τεράστιον τῶρα θά ξεφωνήσω;
Στεκόμενος στὸν οὐρανὸ μετράει τὰ κατάρμα
Τῆς γῆς, ὀπουνε άπέραντη, κ' ἔχει τὸν ἥλιον μέτρο.
Και τοῦ σοφάτατου θεοῦ τῆλο μεγάλο ὄμα
Κανένος δὲν ἐτόλμησε νά τὸ κατηγορήσει;
Χύνονται σ' ένα πύλαγον τάρματῆρα ποτάρμα
Μὰ τὰ νερά τῆς θάλασσης ποτὸ δὲν ξεχειλάνει
Κι' ἔν ἴσως κάποτες ἐμεῖς φίλον άγαπημένον,
Ποῦ μες άγάπης κ' άφτίς, ἢ και τὸν άδερφὸ μας
Ἡ γείτονα, ἢ και σύντροπον ἢ κ' ένα τέλειον ξένον,
Ὁ Βάρουνα, άδικήσαμε, συχώρησε τὸ σφάλμα.
Κι' ἔν ἴσως άπατήσαμε, σὲν πύργους στὸ πικρινίδι,
Κι' ἔν δίχως νά τὸ ξέρουμε, κ' ἔν με τῆ θελήσῃ μας,
Ὁ Βάρουνα, κατάρμα τὲς άμαρτίες μας ὄλεσε,
Και ὄμασε παντοτεινὰ με σένα φιλιωμένον.
(1) Σώμας ἰδῶ δὲν εἶνε τὸ ποτὸ πού άπαντήσαμε στὸν
ἄλλον ὕμνον, ἀλλὰ άφτὸ τὸ ποτὸ τῆς Ἀσκληπιῆς. Στία
μέσα στὰ νερά εἶνε ἢ ελῶγα τῆς άστραπῆς.

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ Η ΔΕ ΔΙΑΒΑΖΟΥΜΕ

Στὸ τελευταίον φυλλάδιόν τους τὰ «Παναθηναία» άρχίζουνε νά δημοσιεύουν τίς άπάντηδες πού τοὺς στείλανε πολλοί στὸ ρώτημά τους «δ διαβάζουμε ἢ ὄχι και γιὰτί δὲ διαβάζουμε». Ἀπὸ τίς άπάντηδες αυτές ξανατυπώνουμε και μεῖς μερικὲς γιὰτί θαρροῦμε τὸ ζήτημα σπουδαίον και ἄξιον νά μελετηθεῖ πλαστὰ και οτιχαστικά.

Στὸ πρῶτον ρώτημά σας, δηλαδὴ ἔν τὸ βιβλίον και τὸ περιοδικὸν βρίσκονται σὲ κρίσιμη κατάσταση στὴν Ἑλλάδα, μοῦ εἶνε κάπως δύσκολον νάπαντήσω.

Ἄφτὰ ἑσῆς ἐκεῖ κάτω θά τὰ ξέρετε καλύτερα. Παρατηρῶ μονάχα πὸς τὸ ρώτημα σας τιμῆ δποιος βγάζει περιοδικόν, συνθίξει και λέει πὸς ὄλος ὁ κόσμος περιοδικὰ θέλει και τίποτις άλλο. Ἔσῆς βλέπω με χαρὰ μου πὸς τέτοιες ρεκλάμες δὲν τίς καταδέχεστέ. Μάλιστα σὰ νά δείχνετε κάποιαν άνητυχία, σὰ νά σας φαίνεται πὸς τὸ ἑλληνικὸ τὸ κοινὸ με τὸ παραπάνω δὲ διαβαζει. Ἐχετε δικίον κ' ἔρχουμαι τῶρα στὸ δέφτερον τὸ ρώτημά σας, γιὰτί νά μὴ διαβαζῆ τὸ κοινόν;

Ἡ άπάντηση ἐφοκλή. Δὲ διαβαζει τὸ κοινόν γιὰ πολλοὺς λόγους. Δὲν εἶνε ἀκόμη μορφωμένο. Δὲν εἶνε προχωρημένο τὸ βιβλιοεμπόριον. Δὲ γράφουται ἀρετὰ ἔργα τῆς φαντασίας. Δὲν πρόφτασε— ἢ δὲν μπόρεσε—τὸ δημόσιον νά κάμη σύντροφο τῆς ζωῆς του τὸ περιοδικὸ ἢ τὸ βιβλίον. Κι ὡστόσο τὸ βιβλίον και τὸ περιοδικὸν τοῦ άρίσουνε. Ἀπόδειξη πού διαβαζει βιβλία και περιοδικὰ, ὅταν τοῦ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ἑβρώπη.

Ὅλους τοὺς λόγους πού σας ἀράδιασα, ἴσως λιγάκι σύντομα, ἔλαττε νά τοὺς συμμαζώσουμε σ' ένανε και μόνο. Ἡ ἔθνικὴ γλώσσα δὲν καλλιεργήθηκε ὅπως ἔπρεπε νά καλλιεργηθεῖ. Γιὰ τούτον δὲ μορφώθηκε τὸ δημόσιον γιὰ τούτον δὲν ἐπρόκοψε τὸ βιβλιοεμπόριον γιὰ τούτον δὲ γράφονται ἀρετὰ ἔργα τῆς φαντασίας γιὰ τούτον δὲν ἔγινε τὸ βιβλίον ἢ τὸ περιοδικὸν σύντροφος γλυκός τῆς ζωῆς μας γιὰ τούτον διαβαζουνε ἀπὸ τὴν Ἑβρώπη.

Ἔνας δημοσιογράφος μοῦ ἔλεγε μιὰ φορὰ, πὸς ἔν ἄξιανα δοκιμάζει νά βγάλῃ φημερίδα στή δημοτικὴ, άναγνώστες δὲ θέρρισκε. Καθαφτὸ ἄδικον δὲν εἶχε νά τὸ λέη, ἀφοῦ σήμερον μόνο οί γραμματισμένοι άγοράζουνε φημερίδες—στοχαστῆτε πὸς ἢ μεγαλύτερη κυκλοφορία δὲν ξεπερνᾷ τίς δεκαπέντε δεκοχτῶ χιλιάδες αντίτυπα, μέσα σὲ τόσο πληθυσμό, σὲ τόσα μιλλιούνια Ρωμιῶς— κ' οί γραμματισμένοι δὲν μπήκανε ἀκόμη στὸ νόημα. Σωστό νά μὴν τὸ θαρροῦμε ὅμως πὸς ὁ δημοσιογράφος μας δὲν τὸ παρακάνει και λιγάκι. Σάν πολὺ σκούρα τὰ βλέπει τὰ πράματα. Μιὰ δημοτικὴ φημερίδα—ὅπως ὁ Νουμάς— μορφώνει δικὸν του, καινούριον δημόσιον πού μεγαλώνει κ' ἄφτὸ. Ἔνα περιοδικὸν στή δημοτικὴ θά κερδίση άναγνώστες πού γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἔχουνε μῆτε βιβλίον μῆτε περιοδικόν, μῆτε φημερίδα νά φωτιστοῦνε, πού μῆτε τὸ ὑποψιάζονται κίόλας πὸς μπορεῖ ένας ἄθρωπος και νά διαβάση. Νά ξέρετε πὸς κ' ἢ μόδα ἔχει νά πῆ τὸ λόγος τῆς σὲ τέτεια ζητήματα. Ποίος διαβαζει δημοτικὴ, ἰδῶ και κάμποσα χρόνια; Και ποίος σήμερον διαβαζει; Φτάνει νά γίνῃ ἀρχὴ κ' ὄλα γίνονται κατόπι, ἐκεῖ πού μῆτε τὰ όνειρέβεται κανένος. Ἐχομε κάποια πείρα σ' άφτὰ ἐμεῖς οί δημοτικιστάδες. Τὰ βιβλία μας τὰ μοιράζουμε. Και ἰδέα δὲν ἔχετε πόσοι τὰ διαβαζουνε τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὰ γράμματα πού κ' ὁ ἴδιος λαβαίνω λαβαίνω και γράμματα ὄπου μοῦ γυρέβουνε νά στείλω. Και τούτον μοῦ θυμίζει κάτι πού μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ἰδῶ στήν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη ἕνας ἀπὸ τοὺς βιβλιοθηκάρους πού ἢ δουλειά του εἶτανε νά κρατᾷ σημείωση γιὰ κάθε κώδικα πού ἔβγαινε ἀπὸ τὴ Βιβλιοθήκη. Θά ξέρετε πὸς τοὺς δανίζουνε χωρὶς καμιά δυσκόλια, κ' ἔνοεῖται τοὺς δανίζουνε χάρισμα. Μοῦ ἔλεγε τὸ λοιπόν. « Τὸ εμπόριον φέτον καλά πῆγε ἢ ζήτηση πόλυνε.» Τὰ ἰδία θά σας πῶ και γῶ τὸ εμπόριον τὸ δικὸν μου πάει καλά. Νάγοράζουνε ὄμως στοῦ Κολλάρου, ἄλλος λόγος.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Ἐῆρω ἀπὸ τὴ μικρὴν μου πείρα πὸς ἀτὸ βιβλίον

και τὸ περιοδικόν δὲν ἠζιώθησαν ποτὸ τῆς ἐπαρκούς προσοχῆς τοῦ ἑλλ. κοινού, πὸς εἰς ἑλλ. λαὸς δὲν ὑπῆρξε ποτὸ ἐπαρκὸς άναγνώσκων, και πὸς οί ἀφορμές τοῦ κακοῦ αὐτοῦ—γιὰτί θαρρῶ γιὰ καμὸ πρέπει νάν τὸ λογαριάζουμε τὸ ὅτι δὲν προσέχομε ἀρετὰ, ἔν ὄχι καθόλου, στὰ βιβλία και στὰ περιοδικὰ, στήν πνευματικὴ δηλ. παραγωγή τοῦ τόπου μας—εἶνε οί ἀκόλουθες:

- α) Τὸ σχολεῖον.
- β) Ἡ γλώσσα.
- γ) Ἡ ἀφόρητη τοιγκουνιά τοῦ Ρωμιῦ ὅταν τοῦ πείς πὸς πρέπει νά πλερώσει γιὰ νά διαβάσει.

Στὸ σχολεῖον, με τὸ ἀντικειμενικὸν σύστημα πού βασιλεύει, ἀντὶ νά μᾶς γεννηθεῖ ἢ άγάπη, ὅπως θά εἶτανε και τὸ φυσικόν, μᾶς γεννιέται ἢ σιχασιά στὸ βιβλίον. Μὴ λογαριάζεις τοὺς λίγους πού τελιώνοντας τὸ σχολεῖον, ξεκολουθοῦνε νά διαβαζουνε και ἄλλα βιβλία, ἔξόν τὰ βιβλία τῆς δουλειᾶς τους ἢ τῆς ἐπιστήμης τους, και φιλολογικὰ δηλ. βιβλία—γιὰτί θαρρῶ πὸς τὰ «Παναθηναία» γιὰ φιλολογικὰ βιβλία ρωτοῦνε. Οί τέτιοι εἶνε μισὸς ἢ ένας στους χίλιους, μὰ δὲ θά πεί τίποτ' αὐτό. Ὅταν φεύγουνε χίλιοι ἀπὸ τὸ σχολεῖον και μόνο μισὸς ἢ ένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χίλιους ἀποφασίζει νά δείξει κάποια άγάπη, ἔς εἶνε και πλατωνικὴ, γιὰ τὴ φιλολογία τῆς πατρίδας του, εἶνε τὸ ἴδιον σὰ νά πηγαινουνε χίλιοι στὸν πόλεμον και μόνο ένας ἀπ' τοὺς χίλιους αὐτοὺς νάνα γυμνασμένον και νά ξέρει νά μεταχειριστεῖ τὸν ντουφέκι. Με τὸν ἕναν πολεμιστὴ δὲν κερδίζεται ἢ νίκη και με τὸν ἕναν άναγνώστη δὲν μπορεῖ νά ζήσει ὅτε τὸ βιβλίον ὅτε τὸ περιοδικόν.

Νά και ἕνα παράδειγμα ἀπὸ χιλιάδες τέτεια γύριζα ἕνα μεσημέρι σπῆτι μου κρατώντας στὰ χέρια μιὰ ἔκδοση τοῦ Σολωμοῦ. Σιμὰ στήν ὀξώπορτα ἀνταμώθηκα με κάποιον γνωστό μου δικηγόρον κάτι ἤθελε νά μοῦ πεί, κ' ἀπάνω στήν κουβέντα, παίρνοντας τὸ Σολωμό και ξεφυλλίζοντάς τον, μοῦ εἶπε:

—Μπα! εἶν' αὐτὸς ποῦγραψε τὸν Ὑμνον τῆς Ἐλευθερίας;

Και τὸ αὐτόσ τὸ εἶπε με τίτιον τόνο σὰ νά μιλοῦσε γιὰ κανέναν μπαλωματῆ. Κι ὄμως εἶτανε δικηγόρος. δηλ. ἐπιστήμονας, μὰ τί φταίει ἀφοῦ τόσα χρόνια πού ἔξόδιασε στὸ σχολεῖον, ὄχι μόνο δὲ φροντίσανε οί δασκάλοι του νάν τὸν κάνουνε νάγαπήσει τὸ βιβλίον, μὰ ὅτε κουρασθήκανε νάν τοῦ ποῦνε ποίος εἶνε αὐτόσ ὁ Σολωμός, ὅτε ἄμα τύχει κουβέντα νάν τὸ λέει τὸ αὐτόσ με κάποια εὐλάβεια;

Εἶπαμε και τὴ γλώσσα γιὰ δευτέρην, ἴσια σπουδαία με τὴν πρῶτην, ἀφορμή. Πὸς θέλεις νά διαβάσει ὁ Ρωμιὸς και νάγαπήσει τὸ βιβλίον σου ἢ τὸ περιοδικόν σου (γενικὰ ἰδῶ τὸ ασοῦ) κ' ὄχι προσωπικὰ; ὅταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τοῦ γράφεις μιὰ γλώσσα ψεύτικη, ἀφύσικη, άνευρη, ψόφια, πού ἀρίνει ὄλωσδιόλου άσυγκίνητη τὴν ψυχὴν του και πού δὲν τὴ νιώθει καλά καλά τίς περισσότερες φορές, κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τονε μαθαίνεις νά σιχίνεται τὴ φυσικὴν του γλώσσα, τὴ γλώσσα πού μιλάει και πού αίστάνεται, λέγοντάς του, πὸς εἶνε πρόστυχη γλώσσα, χυδαία, χωριάτικη, κάποτε και... προδοτικὴ; Πὸς τοῦ δίνεις βιβλίον ἢ περιοδικόν και ἔχεις τὴν ἀπαίτηση νάν τάγαπήσει, ὅτε δὲν τοῦ δίνεις μαζί και γλώσσα;

Τρίτη ἀφορμὴ εἶνε ἢ τοιγκουνιά μας. Τζαμπατζῆδες φοβεροί και στὸ διάβασμα. Θέλουμε—πάντα τὸ μισὸ ἢ τὸ ἕνα στους χίλιους, εἶπαμε νά λογαριάζουμε—νά διαβαζουμε, ἔχομε μάλιστα τὴν ἀπαί-